kč 2·80

NAJKRÓTSZA
I NAJŁATWIEJSZA

W-31

STENOGRAFJA POLSKA

(STENOTACHYGRAFJA)
DLA SAMOUKÓW

nadająca się do wszystkich języków.

Opracował

ALEKSANDER JÓZEF WIŚNIAKOWSKI.

C 1226

KNIHOVNA STÁT. ÚSTAVU TĚSNOPISNÉHO V PRAZE

2458

WARSZAWA 1917.
NAKŁAD I WŁASNOŚĆ KSIĘGARNI I. RZEPECKIEGO
NOWY-ŚWIAT № 9.

BIBLIOTEKA BN NARODOWA

II 1.147.417

(A)

Knihovna Státního ústavu těsnopisného v Praze

2458

Geprüft und freigegeben durch die Kais. Deutsche Presseabteilung.
Warschau, den 22/X 1916. T. № 3165. Dr. № 58.

DRUK. W. PIEKARNIAKA, WARSZAWA, OKÓLNIK 5a (za Cyrkiem).

2000 W 96/26

BIBLIOTEKA BN NARODOWA

Stenografja — znaczy po grecku „zwięzłe pismo“ a Tachygrafja — „szybkie pismo“, zatem „Stenotachygrafja oznacza: zwięzłe, szybkie pismo. Pismu takiemu nadawano i inne nazwy jak np. Brachygrafja, Okygrafja, Fonografja, Lacografja itp. wszystkie jednak te nazwy obejmowały systemy, dążące do skrócenia zwyczajnego pisma, za pomocą uproszczeń graficznych.

Ktokolwiek zna dokładnie jakiś język, może sam sobie stworzyć własny system takiego skrótopisma, a najlepszym tego dowodem, że w samych Niemczech ogłoszono drukiem przeszło 170 systemów, nie licząc kilkudziesięciu projektów mających reformować niektóre z tych systemów a drukowanych tylko w pismach specjalnych, oraz ciągle jeszcze ukazujących się nowych prac w tym kierunku. Z całej tej jednak pokaźnej liczby, wyróżniono i zastosowano w praktyce tylko systemy następujących autorów: Gabelsbergera, Stolzego, przerobionego przez Schreya a następnie przez Schmol-

zego pod nazwą systemu „Stolze-Schrey“ — Rollera, powstałego z pracy Arendsa a następnie jeszcze przerobionego przez B-ci Kunowskich i nareszcie najmniej rozpowszechniony system Weltena.

Z tych wyróżnionych na zachodzie systemów, opracowano w języku polskim 15 podręczników, między którymi znajdują się i 3 systemy geometryczne, wzorowane na podręcznikach francuskich i angielskich: Blanca, La Vallada, Coulon Thevenota, Couen de Prépéana, Taylora, Pitmana i innych. Te 3 ostatnie wydane w latach od 1858—1866 obecnie są już zupełnie wycofane z użycia.

Nie mam zamiaru krytykować prac naszych autorów, ale nie mogę się powstrzymać od zaznaczenia, że wielu z nich obarcza pamięć uczących się nadmierną liczbą znaków graficznych, odtwarzających: znaczniki, zrostki, pierwiastki, końcówki, przybranki itp. dodatki i wyjątki, utrudniające poznanie tej ze wszechmiar pożytecznej umiejętności.

Skróty, po za alfabetem, niezawodnie są potrzebne, ale liczba ich winna być ograniczona do minimum, gdyż każdy stenograf zastosuje w praktyce potrzebne mu skróty i swoje znaki zapamięta łatwiej, aniżeli proponowane przez różne systemy. Trzeba więc tylko wskazać zasadnicze podstawy danego systemu —

a te polegają na najmniejszej ilości znaków i podobieństwie ich do liter alfabetu, za pomocą których odtwarzamy dźwięki danego języka.

W celu uproszczenia pisma, stenografja posiłkuje się jednym tylko alfabetem, mającym jednakowe znaki dla dużych i małych liter. W stenogramach nie trzymamy się ściśle zasad ortograficznych, odtwarzając dźwięki podobne jednakowymi znakami np. ch = h, rz=ż, sz, s = z i tp. Wogóle znakami odtwarzamy dźwięki — nie litery, gdyż piszemy to co słyszymy, nie wchodząc w prawidłowość pisowni. Słowem, stenografja jest pismem fonetycznem. Idzie więc tylko o to, ażeby znaki graficzne były łatwe do wykonania, łatwe do zapamiętania i o ile możności kreślone za pomocą najmniejszej ilości poruszeń ręki,

Taki właśnie w przybliżeniu system, opracował w ostatnich czasach stenograf parlamentarny Jan Dahms i nazwał go dla odróżnienia od innych Stenotachygrafją.

Towarzystwo stenotachygraficzne w Lipsku zapewnia, że do wyuczenia się tego systemu wystarcza 10 godzin, podczas gdy na system Stolze-Schreya trzeba zużyć minimum 20 godzin a na system Gabelsberyera 50 — 60 godzin. Rozumie się że ta liczba godzin oznacza przyswojenie sobie zasad teoretycznych

danego systemu, nie zaś biegłość, gdyż ta zawisłą jest od indywidualnego uzdolnienia uczącego się. Zasady teoretyczne niniejszego systemu są tak nieliczne, że pewien nawyk w kreśleniu można posiąść już w kilka godzin, co nie oznacza jednakże możności stosowania takiego, dość powolnego zresztą kreślenia do praktycznych celów. I trudno byłoby się nawet pogodzić z myślą, ażeby kilkogodzinna praca mogła zastąpić, dłuższy czas, potrzebny na wyrobienie sobie wprawy, niezbędnej do odtwarzania mowy. — Zresztą zbyt szybka nauka nie utrwala się dostatecznie w pamięci. Nabycie biegłości pożądanej t. j. możności kreślenia od 120 — 180 wyrazów na minutę, osiągamy jedynie za pomocą ćwiczeń praktycznych, czyli, kreślenia i odczytywania wyrazów, zdań i całych okresów. Z początku trzeba odtwarzać stenograficznie jakikolwiek tekst z książek — a dopiero po nabyciu pewnej sprawności, stenografować pod dyktando lub odtwarzać mowy.

Nie można żadnego systemu z jednego języka przełożyć na inny język, ale można z każdego istniejącego systemu, stosować do swojej metody to, co się istotnie okazuje praktycznem i na tej właśnie podstawie powstał niniejszy:

Podręcznik stenotachygraficzny.

1. Dla wszystkich znaków graficznych trzeba określić wymiar, licząc za podstawę wysokość jednostopniową. Wysokość ta w niniejszym podręczniku wynosi 4 milimetry.

Uwaga. Uczący się winni rozpoczynać ćwiczenia graficzne miękiem piórem na papierze kratkowanym, nie krępując się wymiarem kratki, ale wówczas ten wymiar jednej kratki będzie właśnie wysokością jednostopniową.

2. Figury stenograficzne w niniejszym podręczniku mają wysokość $^1/_2$, 1 i 2 stopniową. Bywają wprawdzie w niektórych podręcznikach jeszcze $1^1/_2$, $2^1/_2$ i 3 stopniowe ale taka obfitość wymiarów, stanowi duże utrudnienie w praktyce, poprzestajemy więc na stosunku figur: 2: 4: 8 milimetrów i ten wymiar nie zaś linja podstawowa decyduje o znaczeniu znaków.

We wszystkich niemal systemach stenograficznych, znaki kreślone są ***na, nad*** lub ***pod*** linją podstawową i w każdem umiejscowieniu mają inne znaczenie; jeżeli więc stenogram pisany jest na papierze nielinjowanym trudno jest, zwłaszcza stenografom początkującym, uchwycić właściwy stosunek do linji podstawo-

wej — a tem samem określić znaczenie figury graficznej. Trudność tę system niniejszy usuwa doszczętnie.

3. Kształty figur stenograficznych dadzą się podzielić na 10 zasadniczych typów a mianowicie: 1) figury z kropką 2) figury z kółkiem 3) figury z pętelką 4) figury z częścią koła lub owalu 5) figury z linji prostych 6) figury zagięte w prawą stronę 7) figury zagięte w lewą stronę 8) figury zagięte w obie strony 9) figury z linją wężykowatą i 10) figury kombinowane ze wszystkich powyższych typów.

NB. Wzory znaków stenograficznych pomieszczone są w części II obejmującej Przykłady.

4. Wszystkie litery alfabetu posiadają wymiar jednostopniowy i piszą się z góry na dół bez nacisku. Dwie tylko litery tj. p i s lepiej jest czasem pisać z dołu ku górze, zaś t końcowe, tylko z dołu ku górze kreślić można.

5. Wszystkie samogłoski tj, a, e, i, o, u, y, mogą być symbolizowane tj. przedstawione domyślnie za pomocą nacisku, zmiany wymiaru lub dodania odpowiedniego znaczka na poprzedzającej samogłoskę spółgłosce, a mianowicie: *a* symbolizujemy naciskając poprzedzającą spółgłoskę jednostopniową np. ba, ca, da i tp. *e* symbolizujemy zmniejszając poprzedzającą spółgłoskę do ½ stopniowego wymiaru bez nacisku np. fe, ge, he i tp., *i* symbolizujemy naciskając zmniejszoną, do połowy poprzedzającą spółgłoskę np. ki, li, mi i tp. *o* symbolizujemy powiększając poprzedzającą spółgłoskę do 2 stopniowego wymiaru bez nacisku np. lo, ło, mo i tp., *ó* i *u* symbolizujemy naciskając powiększoną do 2 stopniowego wymiaru poprzedzającą spółgłoskę np. nó, pó, ru, su i tp., *y* symbolizujemy, dodając do poprzedzającej jednostopniowej spółgłoski pętelkę na dole np. ty, wy, zy i tp. Wszystkie te samogłoski, użyte na początku wyrazu lub sylaby, kreślimy ich znakami alfabetycznymi.

6. Samogłoski nosowe *ą* i *ę* symbolizujemy dodając ogonek wężykowaty do poprzedzającej spółgłoski, symbolizującej *a* lub *e* np. bą, dą, cę, gę i tp.

7. Oprócz alfabetu są jeszcze dźwięki połączonych liter, częściej w języku polskim używanych, gdyż od każdego z nich rozpoczyna się namniej 100 wyrazów i dlatego warto dla tych dźwięków mieć znaki skrócone, przypominające jednak zbliżonym kształtem litery z których się składają a mianowicie br, gr, kl, kr, ob, od, pl, pr, prz, sk, sp, st, tr, ws, wz.

Można też grupy spółgłoskowe łączyć w ten sposób, że jedna będzie stać u góry,

druga u dołu byleby to łączenie nie zatracało kształtu liter np. ck. sk, sch, kw, i tp. Że zaś w tym systemie nie symbulizujemy znaków za pomocą opuszczania ich pod linję podstawową, możemy całe wyrazy pisać w kierunku pionowym zamiast w poziomym o ile to okaże się wygodniejszem bez ujmy dla wymiaru znaków np. gra, skakać, kwestarz.

8. Znaki tworzące wyraz łączymy za pomocą kreski cienkiej, która nie wyobraża żadnego dźwięku, jeżeli zaś kreska ta ma wyobrażać literę *e* wówczas trzeba ją zaopatzyć na środku długości w zagięcie np. bieda, kobieta.

9. Przy łączeniu znaków w wyrazy, zwłaszcza w prędkiem piśmie może wypaść potrzeba utworzenia z łącznika pętelki, otóż taka pętelka nie posiada dźwięku, również jak powyższy łącznik kreskowy. Nie utrudni to odczytywania stenogramu, gdyż pętelka używana jest tylko jako dźwięk w literze *h* lub *l* albo w symbolizowanej samogłosce *y* np. gruda, słota, ślepy.

10. Jeżeli symbolizacja naciskowa odnosi się do spółgłósek złożonych z 2-ch części, lub grupy spółgłosek, wystarcza pogrubienie jednej, którejkolwiek części np. ba, da, ku, mu, pa, tu, wi, za.

11. Jeżeli wypadnie zmiękczyć spółgłoskę, której nie miękczy samogłoska *i* dodajemy do niej u dołu ogonek wężykowaty np. stać, dłoń, Staś, weź i tp.

12. ***Znaczniki*** i skróty oprócz niezbędnych końcówek, trzeba tworzyć z części mowy nieodmiennych, wielozgłoskowych, częściej używanych i utworzone umieć na pamięć, jeżeli chcemy oszczędzić sobie czasu i roboty przy prędkiem piśmie. Wzory takich skrótów pomieszczone są alfabetycznie w przykładach.

13. Przy zbiegu dwuch samogłosek, można jedną z nich zsymbolizować na ogólnej zasadzie symbolizacji samogłosek tj. tak, jak gdyby pierwsza z nich była spółgłoską a mianowicie:

aa odtwarzamy przez zgrubienie pierwszego *a*

ae „ „ zmiejszenie do ½ litery a itp.

13. Ogólna zasada skrótów polega na tem, ażeby w znakach odtwarzać najznamienniejsze dźwięki, z których przy odczytywaniu stenogramu możnaby się było domyślić wyrazu zwłaszcza wielozgłoskowego a nawet całego zdania. Końcówki deklinacyjne, konjugacyjne i rodzajowe przeważnie opuszczamy, poprzestając na jednej, najlepiej podmiotowej, gdyż reszty można się domyślić na podstawie składni zgody lub rządu. Przysłowia lub znane

aforyzmy można znaczyć tylko początkowymi wyrazami a resztę zastępować znakiem =

Skróty są najzupełniej dowolne i każdy stenograf najłatwiejsze dla siebie zastosuje.

15. Liczby najwygodniej pisać cyframi arabskiemi a obce języki ich dźwiękami, z których stenograf, znający dany język odtworzy właściwą pisownię.

Stenotachygrafji każdy może się nauczyć sam według niniejszego podręcznika a rozpocząć naukę najlepiej od kilkakrotnego przepisania przykładów na papierze kratkowanym.

Autor, którego adres posiada wydawca, chętnie udziela wyjaśnień w godzinach od 5—7 po południu.

PRZYKŁADY.

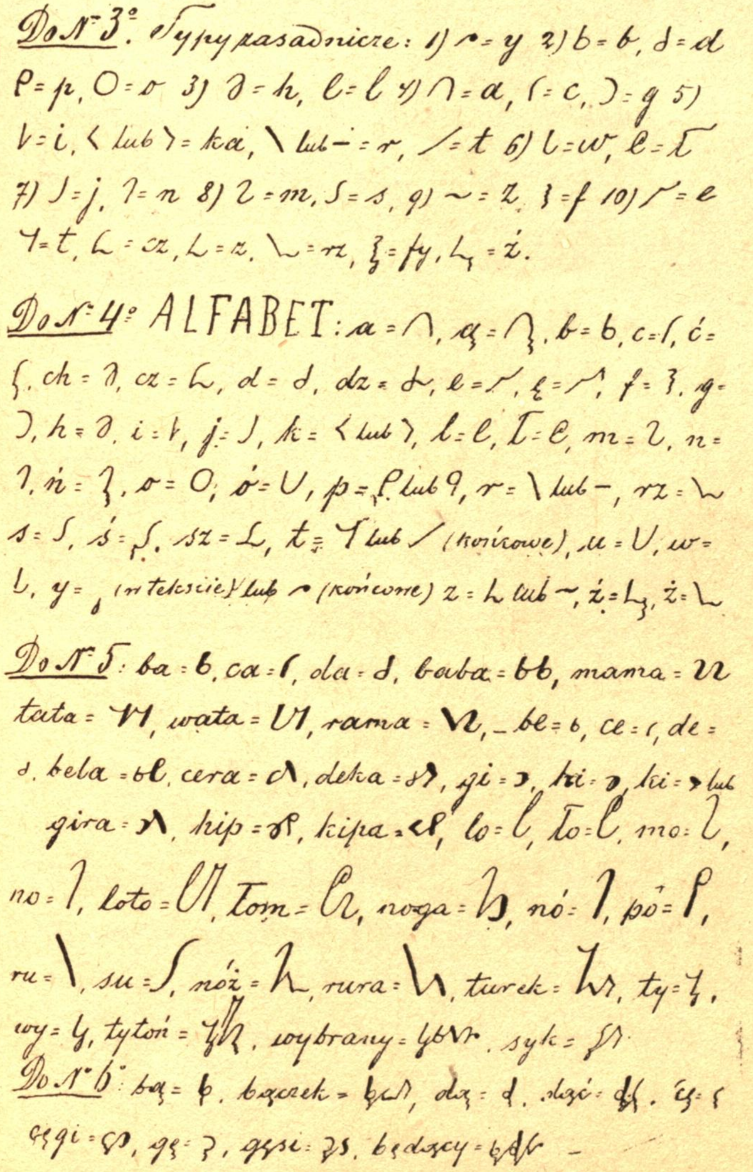

Do № 7: br =, gr =, grz =, kl =; kr = lub, ob =, od =, pl =, po =, pr =, prz = lub, sk = lub, sp =, st =, tr = lub, ws =, wz =, szcz =, sch =, ck =, kw =, gra =, skakać =, kwestarz =, krokiet =, łama =

Do № 8. bieda =, kobieta =. **Do № 9:** gruda =, tłota =, ślepy =. **Do № 10:** pa =, za =, badać =, waza =, Pawła =, wi =, wisielec =

Do № 11: stać =, dłoń =, Staś =

Do № 12: aczkolwiek =, albowiem =, … ani =, aniżeli =, ażeby (aby) =, bardzo =, bądź co bądź =, blisko =, bowiem =, cie =, (r) cja =, cokolwiek =, czemu =, dlaczego =, dlatego =, dopiero =, dosyć =, … ego =, … emu =, ewentualnie =, gdziekolwiek =, ile razy =, jednostka =, jeszcze =, kiedykolwiek =, którędy =, ktokolwiek =, którykolwiek =, ledwo =, mianowicie =, między innymi =, mimo =, mimowoli =, mniej więcej =, nadewszystko =, najgorzej =, najlepiej =, najprawdopodobniej =, najwięcej =, nareszcie =, na przykład =, natychmiast =, odrazu =, około =, … ość =, owszem =, pod względem =, pomimo =, prawdopodobnie =, przedewszystkiem =

przynajmniej =, rozmaicie =, rzeczywiście =, ście =, … śmy =, stosownie do tego =, (o) stwo =, szczególnie =, tego rodzaju =, tymbardziej =, tymczasem =, tu i owdzie =, wewnątrz =, wielokrotnie =, w takim razie =, w przeciwnym razie =, zwyczajnie =, zupełnie =

Do № 13: aa =, aar =, ae =, aeroplan =, ai =, Aida =, ao =, aorta =, au =, autor =, ae =, eimer =, eu =, eureka =, oa =, oaza =, oo =, oologja =, uo =, uosobienie =. —

Do № 14: administracja =, aktywa =, amortyzacja =, asekuracja =, bank dyskontowy =, bank handlowy =, bankier =, bilans =, buchalterja =, buchalterja pojedyncza =, buchalterja podwójna =, bezpieczeństwo =, budownictwo =, cukrownictwo =, cywilizacja =, deklaracja =, demokratyczny =, doświadczenie =, dywidenda =, ekonomiczny =, ekspedycja =, ekspertyza =, emigracja =, fabryka = lub, faktura =, fantastyczny =, gotówka =, imitacja =, interes =, inwentarz =, jenerał-gubernator =, kasa pożyczkowo-oszczędnościowa =, kapitalista =, kolej żelazna =, komitet =, komisja =

komunikacja = , kontrakt = , kontokurent = , korespondencja = , kredytowi = , książki handlowe = , kwalifikacja = , licytacja = , list frachtowy = , list pieniężny = , list zastawny = , ludzie = , matematyka = , marka fabryczna = , ministerjum spraw wewnętrznych = , nauczyciel = , nieruchomość = , niezależność = , obojętność = , obywatel = , odpowiedzialność = , odpowiedź = , odwrotną pocztą = , ogłoszenie = , oryginalny = , pasywa = , pieniądze = , pełnomocnictwo = , podatek = , pośrednictwo = , potwierdzenie = , prawdopodobieństwo = , przedsiębiorstwo = , przedstawiciel = , prolongata = , prowizja = , rachunek = , rekomendacja = , równouprawnienie = , spółdzielnictwo = , sprawiedliwość = , świadectwo = , stowarzyszenie = , towarzystwo = , ubezpieczenie = , umiejętność = , wydawnictwo = , zamówienie = , zawiadomienie = , zdecydowany = , zarządzającej = , ... serwetą stołową kolorową = , Nie pieprz Pietrze wieprza pieprzem = , Kto pod kim dołki kopie sam w nie wpada = itp. –

BIBLIOTEKA BN NARODOWA